

**Pripomienky slovenskej sekcie Európskej spoločnosti vedcov
a odborníkov pre ochranu prírody (ESSENCE Slovakia)
k návrhu Strategického plánu SPP 2023 – 2027**

Pripomienka ESSENCE SK č. 1: Žiadame z celého dokumentu odstrániť tvrdenia, že očakávané výstupy predstavujú konsenzus s ekológmi.

Zdôvodnenie pripomienky: Za stranu ochrany prírody boli síce súčasťou pracovnej skupiny Štátna ochrana prírody SR a viaceré neštátne organizácie (Greenpeace, SOS/Birdlife Slovakia...), nemala však širšie zastúpenie prírodovedne zameraných vedcov a ďalších zástupcov vedeckej obce, ktorí sa venujú výskumu jednotlivých zložiek prírody a krajiny. Hovoríme najmä o odborných pracovníkoch z radov prírodovedeckých fakúlt významných slovenských univerzít, či relevantných pracovísk Slovenskej akadémie vied. Určite tak nemožno hovoriť o konsenze s ekológmi.

Ako vedci a odborníci v oblasti výskumu a ochrany prírody si naopak myslíme, že viaceré navrhované opatrenia budú mať iba obmedzený prínos pre zachovanie biodiverzity a pokiaľ budú schválené v nezmenenej podobe, nemôžeme ich považovať za širší konsenzus s ekológmi. Rovnako nie je možné tvrdiť, že dohodnuté znenie je konsenzom s farmármi. Napriek tomu, že podľa odhadov Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory¹ si väčšina farmárov vie predstaviť zapojenie do predstavených intervencií, viac ako tretina sa ale do navrhovanej dobrovoľnej ekoschémy zrejme nezapojí. Ide pritom najmä o farmárov z najintenzívnejšie obhospodarovaných území na juhu Slovenka, kde je zavedenie ozeleňujúcich opatrení najviac potrebné.

Zo stratégie SPP je teda podľa nášho názoru potrebné vypustiť formuláciu, podľa ktorej ide o konsenzus a nahradiť ju inou formuláciou, ktorá bude reflektovať realitu. Navrhnuté schémy síce možno môžu byť dobrým prvým krokom k „ozeleneniu“ agrárnej krajiny a výstupom, ktorý bol výsledkom viacerých kompromisov, určite však majú ďaleko od ideálneho stavu, ktorý navodzuje pomenovanie výsledku pojmom „konsenzus“. To, že navrhnuté intervencie majú viaceré riziká prínosu pre biodiverzitu ukazujú naše nižšie uvedené pripomienky.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 2: Žiadame, aby splnenie podmienok ekoschémy bolo podmienkou pre vyplatenie priamych platieb BISS a CRISS. Financie za upravené povinné ekoschémy žiadame vyplácať nad rámec základných platieb podobne ako v minulosti platby za greening.

Zdôvodnenie pripomienky: Doterajšie nastavenie SPP na národnej ako aj celoeurópskej úrovni v ohľade k biodiverzite bolo nedostatočné, na čo dlhodobo poukazujú domáci aj zahraniční odborníci, rovnako ako aj Európska komisia²⁻⁸. Dôsledkom zlého nastavenia SPP je okrem iného aj prehlbujúci sa úbytok biodiverzity a myslíme si, že navrhovaný systém dobrovoľnej celofarmovej ekoschémy nebude mať dostatočný dosah na úrovni krajiny ako celku. Podľa odhadu Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory sa totiž do takejto ekoschémy možno nezapojí až viac ako tretina farmárov¹. Očakávame pritom, že ak bude ich vyplatenie podmienené prílišnou byrokraciou, môže byť toto číslo ešte väčšie.

V dobe prehlbujúcej sa krízy biodiverzity a evidentného nezájmu mnohých farmárov riešiť tento celospoločenský problém na úkor vlastných ekonomických záujmov, sú pre nás

navrhované celofarmové ekoschémy na dobrovoľnej báze neprijateľné. Pripomínáme, že povinné ekoschémy v rámci SPP 2023 – 2027 navrhovala prijať aj Európska komisia a to na základe nedostatočného prínosu doterajších pravidiel SPP v oblasti ochrany biodiverzity.

Nami navrhované zaradenie prepracovaných základných opatrení z dobrovoľnej celofarmovej ekoschémy (pozri pripomienky č. 6 – 18) medzi základné povinnosti farmárov by mali prakticky okamžitý plošný pozitívny efekt na biodiverzitu ako aj mnohé ekosystémové funkcie poľnohospodárskej krajiny. Splnenie týchto podmienok však musí byť podmienkou aj pre vyplatenie platieb BISS a CRISS. Peniaze momentálne vyčlenené na dobrovoľné celofarmové ekoschémy by sa vyplácali nad rámec týchto platieb podobným systémom ako v minulosti pri tzv. greeningu. Takýmto systémom by sa požiadavka Európskej únie a komisie, odborníkov z radov prírodovedcov ale aj veľkej časti spoločnosti podporiť ekologizáciu poľnohospodárstva naplnila plošne a omnoho efektívnejšie a to bez akejkoľvek potreby navyšovať základný balík 25 % financií určených na ekoschémy.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 3: Žiadame vypustiť realizáciu hydromelioračných opatrení Strategického plánu SPP.

Zdôvodnenie pripomienky: Hydromelioračné zásahy, zavádzané najmä od druhej polovice minulého storočia, spôsobili značné a v mnohých ohľadoch nenávratné zmeny v krajine. Hovoríme najmä o projektoch odvodňovania mokradí a ich následnej premene na ornú pôdu. Postupom času mnohé odvodňovacie kanály prestávali plniť svoj účel a začali sa spontánne „renaturovať“ – betónové dno kanálov sa zaneslo sedimentami a ich brehy obsadila drevinová či bylinná vegetácia. Tieto prvky (najmä na Záhorskej, Podunajskej a Východoslovenskej nížine) často predstavujú jediné neprodukčné prvky poľnohospodárskej krajiny, ktoré sú pre ochranu biodiverzity kľúčové. Pilotný projekt premeny odvodňovacích kanálov ale vzbudzuje odôvodnenú nedôveru viacerých vedcov a odborníkov pre ochranu prírody, pretože zatiaľ boli v rámci uskutočnených opatrení tieto výsledky spontánnej „renaturácie“ necitlivo odstraňované likvidáciou vegetácie a čistením kanálov od sedimentov. Na mnohých lokalitách je navyše potreba obnovy odvodňovacích kanálov sporná aj s ohľadom na primárny účel daných objektov. Ich obnova by sa preto mala vykonávať iba po dôkladnom zhodnotení prínosov a rizík na základe vedeckých poznatkov a odporúčaní. Preto požadujeme vypustiť podporu v rámci tejto intervencie zo Strategického plánu a príslušnú alokáciu vyčleniť na iné opatrenia, ktoré by mali prispieť k zadržiavaniu vody v krajine, alebo ochrany biodiverzity.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 4: Žiadame vypustiť alebo vysvetliť, čo znamená podpora starostlivosti o lesné pozemky v územiach spadajúcich do 5. stupňa ochrany (str. 81, 82).

Zdôvodnenie pripomienky: Lesy spadajúce do 5. ochrany musia byť podľa Zákona o ochrane prírody a krajiny, ako aj prírodovedného konsenzu vylúčené z akéhokoľvek obhospodarovania a naopak musia byť ponechané na samovývoj. Ak preto majú prostriedky určené na ochranu biodiverzity lesov v 5. stupni slúžiť svojmu účelu, musia byť alokované na kompenzáciu strát spôsobených nehospodárením na týchto pozemkoch, nie určené na „starostlivosť“ o ne.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 5: Žiadame v dokumente upresniť, že v intervencii „Chov a udržanie ohrozených druhov zvierat“ ide o chov hospodárskych zvierat a o vyňatie tohto opatrenia a financií naň určených spod špecifického cieľa č. 6.

Zdôvodnenie pripomienky: Zo spojenia „chov a udržanie ohrozených druhov zvierat“ nie je bez vyhľadania si dodatočných informácií zrejmé, či ide o chov voľne žijúcich ohrozených druhov napríklad s cieľom ich reintrodukcie do voľnej prírody alebo o chov ohrozených druhov (v tom prípade by ale skôr mal byť použitý pojem plemená) hospodárskych zvierat. V žiadnom prípade by sme nemali dopustiť, aby poľnohospodári chovali v zajatí voľne žijúce druhy ohrozených živočíchov. Tejto problematike by sa totiž mali venovať výhradne odborné zariadenia, najmä zoologické záhrady a záchranne stanice.

Keďže v skutočnosti zrejme v rámci tohto opatrenia ide o chov ohrozených plemien hospodárskych zvierat, takúto podporu v princípe vítame. Súčasne ale žiadame, aby bola vyňatá zo špecifického cieľa č. 6, pod ktorú má spadať výhradne ochrana biodiverzity voľne žijúcich organizmov, nie hospodárskych zvierat. Rovnako žiadame, aby podpora ochrany hospodárskych plemien nebola financovaná z peňazí určených na biodiverzitu voľne žijúcich organizmov a aby táto bola aplikovaná na základe jednotlivých špecifik konkrétnych regiónov a lokalít a nie plošne a samoúčelne, ale vždy na základe relevantných vedeckých podkladov a dát

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE č. 6: Žiadame objasniť, sprísniť a súčasne zjednodušiť opatrenia celofarmovej ekoschémy uvedené v tabuľke na str. 193 a 194 a upravené pravidlá presunúť medzi povinnosti farmára pri vyplácaní platieb BISS a CRISS.

Zdôvodnenie pripomienky: Takto nastavené podmienky pre základné ekoschémy, ktoré majú byť navyše pre farmárov podľa predloženého návrhu iba dobrovoľné, nedokážu podľa nášho odborného názoru efektívne zabrániť úbytku biodiverzity na úrovni poľnohospodárskej krajiny ako celku. Obávame sa, že mu nezabránia ani lokálne na úrovni dobrovoľne zapojených fariem, pretože sú navrhnuté príliš mierne. Celý systém zavádzania podmienok ekoschémy navyše pôsobí príliš komplikovane, čo môže farmárov odrádzať od vstupu do ekoschémy. Žiadame preto ministerstvo o vysvetlenie, prečo sú v ňom farmy komplikovane rozdelené okrem

veľkosti aj podľa podielu TTP a prečo nebol zvolený jednoduchší systém, napríklad rozdelenie na farmy s veľkosťou do 10 ha a nad 10 ha.

Súčasne žiadame ministerstvo systém ekoschémy zjednodušiť, sprehľadniť a najmä sprísniť ho podľa nasledovných pripomienok č. 7 – 18.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 7: Žiadame zaradiť medzi chránené územia, v ktorých sa budú aplikovať prísnejšie podmienky ekoschémy, okrem chránených vtáčích území a území európskeho významu aj všetky ostatné chránené územia vyhlasované na základe Zákona o ochrane prírody a krajiny.

Zdôvodnenie pripomienky: Poznámka pod tabuľkou na str. 193 a 194 stanovuje, že „za chránené územie sa považuje chránené vtáčie územie podľa § 26 a územie európskeho významu podľa § 27 zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov“. Požadujeme preto, aby sem boli zahrnuté aj ostatné veľkoplošné a maloplošné chránené územia vyhlasované na základe Zákona o ochrane prírody a krajiny, teda chránené krajinné oblasti, národné a prírodné parky, prírodné pamiatky a rezervácie atď. Tieto lokality tvoria základnú kostru siete chránených území na Slovensku a ich vylúčenie z prísnejších podmienok je neprijateľné.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 8: Žiadame navýšiť súhrnný podiel neproduktívnych plôch (GAEC 8 + povinná ekoschéma) na ornej pôde na minimálne 10 % pre farmy nad 10 ha a ďalšie úpravy podmienok neproduktívnych plôch.

Zdôvodnenie pripomienky: Navrhovaný podiel neproduktívnych plôch 4 % pre GAEC8 + 1 % resp. 3 % pre ekoschémy nie je z hľadiska ochrany biodiverzity ako aj ďalších ekosystémových funkcií krajiny dostatočný. Všetky relevantné stratégie v oblasti biodiverzity počítajú s neproduktívnou plochou (NP) minimálne 10 %. Tá by sa mala rozdeliť na dočasné NP (najmä úhory) a trvalé (biopásy, aleje, medze, mokrade atď.), a to individuálne podľa východiskového stavu a potrieb ochrany prírody na danom území po dohode s organizáciou ochrany prírody, nie len podľa svojvoľného a odborne nepodloženého uváženia farmára. Okrem plôch pre opeľovače žiadame povinne zavádzať aj plochy pre granivorné druhy vtákov a iné kľúčové organizmy. Na takýchto plochách by mali byť vysádzané byliny resp. iné druhy podľa cieľového zamerania (napr. pri granivorných vtákoch tie, ktoré produkujú veľké množstvo semien, t.j. vhodné druhy z čeľadí astrovité a mrkvovité), ktoré na rozdiel od plôch pre opeľovače musia byť kosené až po zime, ale ešte pred začiatkom hniezdného obdobia. V tomto smere sme pripravení pomôcť pri zostavovaní vhodných metodík, osív a riešení ďalších odborných aspektov zavádzania biopásov.

Takisto žiadame vypustiť možnosť mulčovať trvalé NP, nakoľko tento spôsob obhospodarovania spôsobuje vyššiu mortalitu organizmov a z dlhodobého hľadiska môže viesť k hromadeniu živín a tým ochudobneniu biodiverzity bylín. Pre zachovanie požadovaných funkcií by mali byť trvalé NP kosené a biomasa z nich po preschnutí odstránená. Mulčovanie navrhujeme povoliť iba pri NP, ktoré budú mať z odôvodnených príčin iba dočasný charakter, napríklad ak na nich budú vysiate jednoroké rastliny s vysokou produkciou semien, určené primárne pre granivorné druhy vtákov.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 9: Žiadame v zozname oprávnených prvkov definovaných v GAEC8 doplniť maximálny limit pre šírku stromoradia a skupiny stromov na úrovni 10 m.

Zdôvodnenie pripomienky: V definícii hektára, na ktorý možno poskytnúť podporu, je na strane 160 stanovená pre trávnaté údolnice, ostrovy biodiverzity a multifunkčné pásy maximálna šírka 10 metrov. Táto šírka však už nie je stanovená v zozname neproduktívnych prvkov, ktoré sa zahŕňajú do GAEC8 na strane 154. Ako stromoradie sa tak môže chápať napríklad aj brehový porast okolo vodných tokov alebo vetrolamy so šírkou výrazne presahujúcou 10 m. Takéto neproduktívne prvky zahŕňajúce aj vetrolamy, brehové porasty alebo drobné lesíky tvoria už teraz aj v agrárnej nížinnej krajine južného Slovenska s veľmi nízkym zastúpením krajinných prvkov približne 3 % plochy. V podhorskej krajine, či v pahorkatinách je zastúpenie veľkých neproduktívnych prvkov v agrárnej krajine ešte vyššie a ich zahrnutie na splnenie podmienky GAEC8 by mohlo slúžiť na obchádzanie povinnosti vytvárania nových neproduktívnych prvkov a to aj na intenzívne zameraných farmách.

Takéto plošne rozsiahlejšie neproduktívne prvky navyše plnia v krajine odlišné funkcie. Mnohé druhy viazané špecificky na poľnohospodársku krajinu ich práve pre ich veľkosť a plošný charakter neosídľujú. Navrhované nastavenie zahrnutia neproduktívnych prvkov bez stanovenia 10 m limitu teda značne oslabí prínosy Strategického plánu pre plnenie Stratégie EU v oblasti biodiverzity do roku 2030.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 10: Žiadame v definícii hektára, na ktorý možno poskytnúť podporu na strane 160 za slová „celkovú šírku 10 metrov“ doplniť podmienku, že maximálny limit sa nevzťahuje na šírku biopásu v celofarmovej ekoschéme.

Zdôvodnenie pripomienky: Podľa súčasného znenia návrhu je minimálna šírka biopásu stanovená v celofarmovej ekoschéme je 12 metrov, no maximálna šírka biopásu v definícii oprávneného hektára je 10 metrov. To vyvoláva dojem, že na 2 m z biopásu vytvoreného v rámci ekoschémy subjekt nedostane podporu. Takéto rozporné znenie môže byť pre farmárov mätúce, môže viesť k nejasnostiam pri prekladaní žiadosti o platbu Poľnohospodárskej platobnej agentúre (PPA). Preto žiadame jasne uviesť, že stanovená maximálna šírka v definícii

hektára oprávneného na platbu sa netýka biopásov vytvorených v rámci ekoschémy, kde sa bude akceptovať aj väčšia šírka biopásu.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 11: Žiadame znížiť maximálnu výmeru parcely ornej pôdy na 20 ha mimo CHÚ a 10 ha v CHÚ alebo alternatívne nastaviť maximálnu šírku parcely.

Zdôvodnenie pripomienky: Slovensko je krajinou s najväčšou rozlohou lánov ornej pôdy v EÚ. Podľa dostupných údajov je priemerná veľkosť lánu na Slovensku 12 ha, v Trnavskom a Nitrianskom kraji dokonca až 18 ha. Z analýzy Inštitútu environmentálnej politiky⁹ navyše vyplýva, že viac ako 50 percent pozemkov je väčších ako 30 hektárov (čo je pre porovnanie priemerná veľkosť celej farmy v západnej Európe). To znamená, že pri navrhovanej maximálnej veľkosti 50 ha sa takéto opatrenie nijak nedotkne viac než polovice polí. Navrhovaných 50 ha je teda absolútne nedostatočné opatrenie a nijak výrazne nás neposunie ani len k národnému či európskemu priemeru a rovnako ani k zlepšeniu stavu biodiverzity. Napríklad väčšina druhov bezstavovcov, ktoré tvoria významnú zložku ekosystémov, sa totiž dokáže pohybovať iba v rádiuse niekoľkých metrov až stoviek metrov. To znamená, že im už v princípe nezáleží na tom, či má pole, ktoré osídľujú, 100 ha alebo „len“ 50 ha, pretože aj tak nemajú možnosť presunúť sa do iného prostredia, ktoré by viac vyhovovalo ich potrebám. Požadujeme preto znížiť hranicu maximálnej rozlohy parcely a to na 20 ha mimo a 10 ha v rámci chránených území (vrátane doplnených chránených území podľa pripomienky č. 7).

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 12: Žiadame do maximálnej výmery parcely v rámci podmienok ekoschémy doplniť podmienku v situáciách, kedy súvislá plocha ornej pôdy obhospodarovaná jedným žiadateľom v jednom diele pôdneho bloku (parcely jedného žiadateľa bez ohľadu na počet pestovaných plodín) nepresahuje 20 ha mimo CHÚ/10 ha v CHÚ, no celková výmera dielu pôdneho bloku presiahne 20 ha mimo CHÚ/10 ha v CHÚ. V takýchto prípadoch požadujeme, aby žiadateľ na ornej pôde obhospodarovanej na dotyku so susedným užívateľom vyčlenil biopás v minimálnej šírke 6 m.

Zdôvodnenie pripomienky: Navrhované nastavenie podmienok výmery parciel umožní vyhnúť sa obchádzaniu povinnosti členenia lánov biopásom, ak na jednej parcele užívajú viacerí farmári pôdu súčasne. Teda napríklad ak mimo chráneného územia jeden pôdny diel s rozlohou 99 ha užívajú dvaja farmári, pričom jeden užíva 49,5 ha a druhý tiež 49,5 ha. V takom prípade by ani jeden z nich nemusel vyčleniť biopás, keďže formálne daný lán užívajú dvaja rôzni užívatelia, no prakticky bude výsledkom jeden rozľahlý nepredelený lán. Navyše sa obávame, že navrhnuté znenie maximálnej výmery parciel môžu farmári obchádzať fiktívnym zakladaním firiem, ktoré budú poberať na rôznych častiach lánov podporu, formálne pôjde o rôzne subjekty, no reálne založené jedným farmárom. Nami navrhnuté znenie umožní vyhnúť sa takémuto vyhýbaniu sa členeniu parciel. Navyše rieši aj prípady farmárov, ktorí by sa

nevedeli kvôli zlým vzťahom medzi sebou dohodnúť na tom, kto je na poli väčšom ako 10/20 ha povinný biopás vyčleniť. Preto na hranici užívania budú mať farmári povinnosť vyčleniť 6 m široký biopás zo svojej strany, pričom výsledkom bude 12 m široký biopás.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE č. 13: Žiadame zavedenie povinného priestorového striedania plodín pestovaných na ornej pôde.

Zdôvodnenie pripomienky: Okrem rozdelenia monokultúr na menšie lány je z hľadiska ochrany biodiverzity mimoriadne dôležité aj striedanie plodín v priestore. Farmári dnes ale často zámerne vysádzajú na susediace lány rovnakú plodinu, v dôsledku čoho je heterogenita krajiny ešte nižšia ako by mohla byť. Žiadame preto zaviesť povinné striedanie plodín nielen v čase, ale aj v priestore. Miera striedania by mala byť nastavená podľa toho, koľko plodín a na akej ploche ich farma v danom roku plánuje pestovať a to takým spôsobom, aby bola maximalizovaná heterogenita krajiny. To znamená, že ak napr. farma plánuje pestovať päť hlavných plodín (kukurica, repka, pšenica, repa, slnečnica) v približne rovnakom pomere, mali by sa tieto plodiny na jednotlivých lánoch striedať tak, aby bola podľa možností každé pole s kukuricou oddelené poliami s ostatnými štyrmi plodinami. Takýmto spôsobom sa zabezpečí, že organizmy sa budú môcť presúvať podľa potrieb do rôznych plodín.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 14: Žiadame viaceré dôležité zmeny obhospodarovania biopásov, ktoré budú zmenšené polia povinne oddeľovať.

Zdôvodnenie pripomienky: Žiadame aby bolo v stratégiách jasne definované, že biopásy slúžiace na oddelenie zmenšených lánov budú predstavovať bylinné alebo trávno-bylinné biopásy určené pre opeľovače či granivorné vtáky. Takouto definíciou sa vyhneme tomu, že farmári budú zakladať nevhodné typy biopásov, tvorené napríklad ďatelinovými alebo druhovo chudobnými trávnyimi zmesami či obilninami, ktoré nedokážu tak efektívne zabezpečiť požadované funkcie biopásov. Povinné dve kosby žiadame nahradiť iba jednou a najskorší termín žiadame posunúť minimálne na 31.8., nakoľko v navrhovanom čase (23.6.) ešte môžu v biopásoch hniezdiť vtáky alebo v závislosti od počasia a polohy na nich ešte nemusí byť dosiahnutý vrchol sezóny opeľovačov. Jedna kosba za sezónu bude pre farmárov časovo aj finančne menej náročná a z hľadiska plnenia funkcií biopásov úplne postačujúca.

Takisto žiadame vo vete „na biopáse je vo vegetačnom období povolený nevyhnutný prejazd poľnohospodárskej techniky na obvyklých miestach“ presne definovať obvyklé miesta pohybu techniky. Biopásy totiž majú slúžiť v prvom rade na ochranu biodiverzity a prejazdy poľnohospodárskej techniky by spôsobovali zbytočnú mortalitu bezstavovcov či hniezdiacich vtákov. Pri takejto nejednoznačnej definícii sa obávame, že menej zodpovední farmári by ich mohli zámerne využívať na pohyb techniky, aby sa tak vyhli poškodeniu nimi pestovaných plodín. Žiadame preto, aby sa jasne definovalo, že po biopáse môžu farmári jazdiť iba pri ich

obhospodarovaní a môžu cez ne priečne prechádzať na ich okraji v prípade, že nie je možný prejazd na inom vhodnejšom mieste, napríklad po príľahlej ceste.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 15: Žiadame zväčšiť podiel neskôr kosených plôch na minimálne 10 % pri farmách do 10 ha a minimálne 20 % pri farmách nad 10 ha. Odstup medzi prvým a druhým termínom kosby žiadame predĺžiť z minimálne 14 na 30 dní.

Zdôvodnenie pripomienky: Veľkosť plôch s odloženým termínom kosenia tak, ako sú prezentované v návrhu, teda 3 %, 10 % resp. 15 % sú v hľadisku ochrany biodiverzity nedostatočné, rovnako ako je nedostatočný 14 dňový rozstup medzi kosbami. Žiadame preto navýšiť podiel neskôr kosených plôch na minimálne 10 % pri farmách do 10 ha a minimálne 20 % pri farmách nad 10 ha a takisto žiadame predĺžiť rozstup medzi kosbami. Takisto požadujeme, aby mala väčšiu možnosť prehovoriť do rozmiestnenia neskôr kosených plôch organizácia ochrany prírody, napríklad pokiaľ má poznatky o výskyte ohrozených druhov, ktoré vyžadujú neskoršiu kosbu.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 16: Žiadame zaviesť maximálne pastevné zaťaženie s ohľadom na biodiverzitu a väčšie právomoci pre organizácie ochrany prírody pri nastavovaní vhodného režimu pastvy. Takisto žiadame odložiť kosenie nedopaskov po 31.7. na plochách s nadmorskou výškou do 600 m n. m. a po 30.9. od 601 do 1 200 m n. m. Na pasienkoch v horských oblastiach nad 1 200 m n. m. navrhujeme pre špecifické podmienky možnosť pokosiť nedopasky už po 31.8.

Zdôvodnenie pripomienky: Intenzívna pastva má preukázateľne negatívny vplyv na biodiverzitu, túto skutočnosť však doterajšie ani navrhované pravidlá SPP nijako nereflektujú. Problémom súčasne je, že nastavenie intenzity pastvy je veľmi individuálna a lokálne a environmentálne veľmi špecifická záležitosť, pri ktorej sa nedajú nastaviť tak jednoduché a jednotné podmienky ako napríklad pri kosení. Odporúčame preto zapojiť do rozhodovania pre jednotlivé farmy organizáciu ochrany prírody, pod ktorú územie farmy spadá alebo príslušné vedecké inštitúcie, ak majú zo svojej praxe dáta a dostatok skúseností z daného regiónu či oblasti. Tie po dohode s farmárom stanovujú konkrétne podmienky pastvy tak, aby čo najviac odrážala potreby ochrany biodiverzity a súčasne aj napĺňala ekonomický rozmer. Vplyv pastvy na biodiverzitu by bol pravidelne organizáciou ochrany prírody vyhodnocovaný a na základe zistených poznatkov by bolo najvhodnejšie pastevné zaťaženie v prípade potreby prehodnocované. Takéto prehodnotenie by sa uskutočňovalo napríklad po ukončení pastvej sezóny a slúžilo by aj pre prípady, kedy by nebolo možné odhadnúť vhodné pastevné zaťaženie pred začatím pastvy na lokalite.

Organizácia ochrany prírody by takisto mala mať možnosť udeliť farmárovi výnimku na nižšie pastevné zaťaženie ako vyžadujú všeobecné pravidlá SPP, ak takéto opatrenie prispeje

k ochrane biodiverzity. Za súčasných podmienok sa totiž stávalo (napr. pri hospodárení v územiach európskeho významu), že charakter biotopu vyžadoval nižšie pastevné zaťaženie, nikto však nebol oprávnený znížiť farmárovi minimálny počet chovaných či pasených zvierat a ten bol vypočítaný automaticky z veľkosti plochy, ktorú obhospodaroval. Malý farmár obhospodarujúci nízko produkčné lúky v CHÚ preto nemohol získať dotácie, ak napríklad choval iba dve kravy potrebné na ideálnu pastvu, pretože SPP od neho požadovala vzhľadom na obhospodarovanú plochu minimálne 5 DJ.

Požiadavka na odloženie najskorších termínov kosenia nedopaskov vychádza z ich významu pre biodiverzitu. Plnia podobnú funkciu ako nepokosené plochy pri mozaikovom kosení a preto žiadame posun ich kosenia do neskoršej fázy sezóny. Takisto navrhujeme exaktne v pravidlách zaviesť možnosť ich nepokosenia. Podľa doposiaľ platných pravidiel SPP totiž museli farmári nedopasky často úplne nezmyselne povinne kosiť, čo okrem negatívneho dopadu na biodiverzitu spôsobovalo aj zbytočné finančné výdavky.

Z doterajšej praxe takisto máme vedomosti, že PPA mala problém s vyplácaním dotácií na lúky a pasienky s vyšším zastúpením drevinovej vegetácie. Tie sú však v niektorých prípadoch (napr. pasienkové lesy a staré ovocné sady) z hľadiska biodiverzity mimoriadne bohatým prostredím, no kvôli zlému nastaveniu podmienok dochádzalo miesto ich podpory k opúšťaniu ich obhospodarovania alebo k výrubom drevín. Žiadame preto zmiernenie podmienok pri vyššom zastúpení drevín na pasienkoch, respektíve možnosť udeliť výnimku na vyplatenie dotácií na ne, ak organizácia ochrany prírody zhodnotí, že ide o biologicky cenné plochy (aby nedochádzalo k čerpaniu dotácií na menej hodnotné plochy zarastené náletovými drevinami, ktoré je naopak potrebné pred pastvou vyčistiť).

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE č. 17: Žiadame povinné zakladanie nárazníkových zón na okrajoch polí.

Zdôvodnenie pripomienky: Obdobne ako v prípade povinného opatrenia GAEC 4 (Vytvorenie nárazníkových zón pozdĺž vodných tokov) žiadame povinné vytvorenie nárazníkových zón na okrajoch polí, pokiaľ pole susedí s iným krajinným prvkom (napr. lesy, cesty, mokrade, zastavené oblasti). Tieto nárazníkové zóny by boli osiate bylinnými a trávno-bylinnými zmesami a boli by trvalého charakteru. Ich minimálna šírka a princípy obhospodarovania by boli v princípe rovnaké ako v prípade biopásov medzi poliami. Prejazdy techniky by boli povolené iba v súvislosti s údržbou okrajov a v prípade, že by na polia nebol možný iný prístup, napr. po existujúcich cestách. Nárazníkové zóny na okrajoch polí by sa súčasne započítavali do podielu neprodukčných plôch.

Vytváranie takýchto okrajov by významne prispelo k zlepšeniu životných podmienok pre opel'ovače, poľné vtáky a ďalšie skupiny organizmov. Zároveň by prispeli k zlepšeniu vodozadržnej a protieróznej funkcie, znižovali by znečistenie ciest pri nárazových zrážkach alebo prejazdoch poľnohospodárskych strojov z polí na cesty.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 18: Žiadame na strane 458 v operácii „Obhospodarovanie biotopov druhov trávnych porastov v územiach európskeho významu“ doplniť podmienku aby sa podiel výmery, na ktorej sa vykoná prvá kosba do 15.7. vypočítal z výmery plochy trávneho porastu nahlásenej na účely postupu, pričom kosenie v uvedenom termíne sa zrealizuje na zodpovedajúcej výmere každého dielu pôdneho bloku s trávny porastom nahláseného na účely postupu.

Zdôvodnenie pripomienky: Aktuálny návrh znenia operácie nemusí priniesť dopady, aké sa od nej v ochrane biodiverzity očakávajú. Jedná sa totiž len o mierne zvýšenie podielu plochy s odloženým termínom kosenia v porovnaní s ekoschémou (v dôsledku tolerancie sa môže stať, že oproti ekoschéme bude podiel plochy s odloženým kosením vyšší iba o 5 %). Navyše v návrhu nie je uvedené, že podiel plochy, na ktorom sa kosí v riadnom termíne sa vyrátava z každého dielu pôdneho bloku zvlášť. Farmár tak môže v tomto zmysle vytvoriť hrubšiu mozaiku, pri ktorej niektoré diely pôdneho bloku nepokosí vôbec, iné úplne (keďže podiel bude vyrátavať z celej plochy, s ktorou vstúpi do opatrenia, ktorá môže zahŕňať viac dielov) a vo výsledku takéto opatrenie bude mať nižší prínos pre biodiverzitu. Vzhľadom k definícii, ktorá stanovuje, že nepokosené časti nesmú byť umiestnené v tej istej časti dielu v dvoch po sebe idúcich rokoch sa môže stať, že niektoré časti plochy s ktorými farmár vstúpi do opatrenia bude farmár kosieť každoročne v riadnom termíne (40 – 60 % plochy) a mozaiku bude vytvárať len na tej časti plochy (nepokosené časti bude v po sebe idúcich rokoch striedať len na 40 – 60 % plochy), ktorá je aj tak menej produktívna. Preto je potrebné stanoviť, že percentuálny podiel sa vypočítava z každého dielu pôdneho bloku za účelom dosiahnutia maximálneho prínosu pre biodiverzitu. Takto sa uvedené opatrenie v rámci Agroenvironmentálno-klimatickej intervencie postaví nielen kozmeticky nad nároky základnej ekoschémy ale aj systémovo, keďže už ekoschéma ráta s tým, že podiel s odloženým termínom kosenia sa ráta z celej plochy opatrenia, t.j. zo všetkých dielov (podľa nášho návrhu by však mala mať ŠOP SR možnosť prehovoriť do výberu plôch s odloženým termínom kosenia u ekoschéme s ohľadom na výskyt vzácných druhov a biotopov).

Je principiálne potrebné, aby uvedené agroenvironmentálne-klimatické opatrenie v ÚEV malo v tomto smere vyššie nároky a podiel sa počítal zvlášť z každého dielu pôdneho bloku.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE č. 19: Žiadame do Agroenvironmentálno-klimatickej intervencie „Ochrana a zachovanie biodiverzity“ doplniť novú operáciu cielenú na obnovu trávnych porastov na ťažko dostupných lokalitách pre mechanizáciu a na obnovu degradovaných a vysušených trvalých mokradí na poľnohospodárskej pôde.

Zdôvodnenie pripomienky: Z dôvodu intenzifikácie poľnohospodárstva a zavádzania ťažkej mechaniky došlo od polovice minulého storočia k opusteniu množstva ťažko dostupnej poľnohospodárskej pôdy. V mnohých prípadoch pritom ide o biologicky mimoriadne cenné spoločenstvá ako napríklad xerothermné či borievkové pasienky alebo slaniská. Hoci časť takýchto lokalít spadá do systému NATURA 2000 a bude možné čerpať na ne financie zo schém určených na ich obhospodarovanie, nie je navrhnutá žiadna schéma, ktorá by podporila obnovu takýchto opustených a ťažko dostupných lokalít.

Obnova podporená novou schémou by spočívala predovšetkým v preriedení sekundárne zarastených lokalít náletovými drevinami a súčasne by zahŕňala aj financovanie následnej prvotnej starostlivosti mozaikovým kosením alebo pasením so správnym zaťažením a správnym načasovaním. Konkrétne podmienky obnovy a následnej údržby by posúdila organizácia ochrany prírody.

Takisto žiadame zavedenie schémy zameranej na obnovu degradované a vysušené mokrade na poľnohospodárskej pôde. V minulosti bola totiž pre potreby poľnohospodárstva hydromelioráciami odvodnená značná časť krajiny. Dnes naopak rastie potreba zachytávania vody v krajine, na čo by bola zameraná ďalšia nová navrhovaná schéma. Tá by podporila obnovu mokradí znefunkčnením drenážnych potrubí, ale aj spontánne renaturované trvalé mokrade na poľnohospodárskej pôde a takisto by slúžila na kompenzovanie finančných strát pre farmárov v dôsledku zmenšenia obhospodarovanej plochy.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 20: Žiadame do Agroenvironmentálno-klimatickej intervencie „Ochrana a zachovanie biodiverzity“ doplniť opatrenia na obnovu trávnych porastov na ornej pôde.

Zdôvodnenie pripomienky: Hodnotíme pozitívne, že súčasťou Agroenvironmentálno-klimatických intervencií sú opatrenia na ochranu dropa veľkého, sysľa pasienkového a trávnych porastov. Drop veľký a sysel pasienkový prispievajú ako dáždnikové druhy k plneniu cieľov ochrany aj u iných druhov v územiach, ktoré tieto druhy osídľujú. Rovnako aj opatrenia na ochranu trávnych porastov v oboch opatreniach budú po zapracovaní našich pripomienok prínosné pre ochranu biodiverzity.

Opatrenia, ktoré sú súčasťou navrhnutých Agroenvironmentálno-klimatických intervencií sú však územne značne limitované a na prevažnej časti ornej pôdy v chránených územiach absentujú akékoľvek opatrenia nad rámec prezentovaných ekoschém, ktoré by farmárov podporili v hospodárení s ohľadom na vyššie ciele ochrany biodiverzity v oveľa väčšom počte aktivít. Jedným z hlavných problémov ochrany biodiverzity v posledných dekádach bolo na Slovensku rozorávanie trávnych porastov, ktoré viedlo k úbytku mnohých vzácných druhov a ich biotopov. Súčasný návrh strategického plánu s podporou zatrávňovania ornej pôdy neráta a to ani na menej úrodných pôdach (napríklad podmáčaných) a to napriek tomu, že predošlé verzie intervenčnej stratégie takéto opatrenia zahŕňali. Preto žiadame doplnenie opatrenia na zatrávnenie málo úrodných a trvalo podmáčaných orných pôd, ako aj pôdy na lokalitách s výskytom mimoriadne vzácných druhov organizmov viazaných na trávne porasty, napr. ľabtušky poľnej. Súčasťou tejto podpory by bolo financovanie prvotného obhospodarovania, pričom farmár by sa zaviazal, že novo vytvorené TTP bude dlhodobo obhospodarovať v prospech biodiverzity mozaikovým kosením a/alebo vhodne nastavenou pastvou.

Zároveň žiadame, aby boli k tvorbe konkrétnych podmienok operácií na zatrávňovanie ornej pôdy či iných intervencií prispievajúcich biodiverzite prizvaní vedci a relevantní odborníci, ktorí na základe najnovších vedeckých poznatkov takto budú môcť pozitívne vplyvať na úspešné napĺňanie strategického plánu. Po vyjadrení zo strany ŠOP SR alebo vedeckých

pracovníkov môže byť z dôvodu ochrany špecifických druhov zatrávnenie niektorých plôch vynechané, napr. z dôvodu ochrany ohrozených druhov žiabronôžok, prípadne efemérnych druhov rastlín, ktoré sú viazané na periodické poľné mokrade bez vegetačného krytu. Zachovávanie dočasných mokradí na ornej pôde by malo byť podporené samostatnou schémou (pozri pripomienka č. 23).

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 21: Žiadame, aby operácie na ochranu biotopu dropa veľkého a sysľa pasienkového boli nastavená dostatočne motivačne pre farmárov tak, aby mali záujem do nej vstúpiť.

Zdôvodnenie pripomienky: Operácie na ochranu dropa veľkého a sysľa pasienkového sú jednými z kľúčových opatrení na ochranu vzácných druhov vybranej poľnohospodárskej krajiny. Podmienky operácie, zacielené na tieto dva dáždnikové druhy, pomôžu aj iným druhom vyskytujúcim sa na poliach a lúkach. V minulosti však viacerí farmári kvôli nedostatočne motivujúco nastaveným opatreniam do hospodárenia s ohľadom na dropa či sysľa nevstúpili. A to dokonca ani v kľúčovom území pre výskyt dropa veľkého, ktorým je CHVÚ Sysľovské polia. Toto je pritom kľúčové nielen pre ochranu hniezdnej populácie druhu na Slovensku, ale aj v Rakúsku a Maďarsku, keďže v CHVÚ prezimujú každoročne až tri štvrtiny celej západopánonskej populácie. Preto je potrebné veľmi starostlivo nastaviť všetky aspekty tohto opatrenia tak, aby bolo pre farmárov naozaj motivujúce vstúpiť doň.

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 22: Žiadame do Agroenvironmentálno-klimatickej intervencie „Ochrana a zachovanie biodiverzity“ doplniť novú operáciu cielenú špecificky na zlepšenie stavu biodiverzity v Podunajskej a Záhorskej nížine.

Zdôvodnenie pripomienky: Strategický plán SPP je v rámci Agroenvironmentálno-klimatických intervencií nevyvážený, keďže v rámci opatrení na ochranu trávnych porastov počíta u troch operácii (ochrana biotopu sysľa pasienkového, obhospodarovanie biotopov druhov trávnych porastov v územiach európskeho významu – mozaikové kosenie a ochrana poloprírodných a prírodných trávnych porastov, pozri tiež pripomienka č. 20) s podporenou výmerou 182 000 ha, no na ornej pôde v rámci jednej operácie (ochrana biotopu dropa veľkého) ráta s podporenou výmerou iba 4 000 ha. Iné operácie špecificky na ornú pôdu nie sú zamerané. Rozloha podporenej plochy trávnych porastov tak bude 50 násobne vyššia ako rozloha podporenej ornej pôdy. Žiadame preto, aby aspoň v oblastiach, ktoré sú známe najväčšou rozlohou lánov a intenzitou hospodárenia na Slovensku, t.j. Podunajská a Záhorská nížina vznikla špecifická operácia nad rámec ekoschémy. Medzi podmienky takejto novej operácie v rámci Agroenvironmentálno-klimatických intervencií navrhujeme zahrnúť obmedzenie používania pesticídov (napr. insekticídov v blízkosti biopásov osiatych zmesou pre opeľovače) na časti plochy, s ktorou farmár vstúpi do záväzku alebo posunutie žatevných prác v okolí hniezd druhov vtákov hniezdiacich na zemi (napríklad kaňa popolavá, kaňa močiarna, myšiarka močiarna).

Táto pripomienka je zásadná!

Pripomienka ESSENCE SK č. 23: Žiadame do Agroenvironmentálno-klimatickej intervencie „Ochrana a zachovanie biodiverzity“ doplniť novú operáciu cielenú na podporu zachovania periodických mokradí na ornej pôde a súčasne žiadame podporu ich zachovávaní priamo prostredníctvom priamych platieb.

Zdôvodnenie pripomienky: Periodické mokrade na ornej pôde v iníciaálnom štádiu sukcesie predstavujú špecifické prostredie, ktoré osídľujú viaceré druhy chránených organizmov, napríklad žiabronôžky, efemérne druhy rastlín, cíbik chochlatý a iné druhy bahniakov. Doterajšia poľnohospodárska politika nereflektovala túto skutočnosť a miesto toho, aby farmárov motivovala zachovávať takéto periodické mokrade, smerovala skôr k ich ničeniu. Pôdohospodárska platobná agentúra totiž na základe nastavených pravidiel nevyplácala farmárom za zaplavené plochy priame platby a tí preto takéto plochy zaorávali a odvodňovali. Žiadame preto, aby pravidlá vychádzajúce z novej stratégie SPP dovolili vyplácanie platieb aj za periodicky zamokrené plochy, ktoré z tohto dôvodu nemôžu byť osiate a rozorané. Súčasne žiadame o zavedenie operácie, ktorá by cielene podporila zachovanie a vytváranie dočasných mokradí v iníciaálnom štádiu sukcesie na ornej pôde, čím by sa ešte viac zvýšila motivácia farmárov.

Táto pripomienka je zásadná!

Poznámka: V súvislosti s prípravou novo navrhovaných schém (pripomienky č. 19 - 23) sme pripravení operatívne ministerstvu poskytnúť naše skúsenosti tak, aby doplnenie týchto opatrení nebrzdilo prípravu Strategického plánu SPP ako celku.

Pripomienka ESSENCE SK č. 24: Žiadame v rámci Strategického plánu zaviesť pravidelné vyhodnocovanie jeho dopadov na biodiverzitu a to v podobe sledovanie zmien indexov početnosti vtáctva a monitoringu ďalších skupín rastlín a živočíchov, ako aj jeho celkový príspevok k plneniu Stratégie EU v oblasti biodiverzity do roku 2030. Toto vyhodnocovanie dopadov a monitoring bude zahŕňať aj vedcov a odborníkov na výskum a ochranu prírody.

Zdôvodnenie pripomienky: Strategický plán SPP je jedným z kľúčových nástrojov, ktorý vplýva na zmeny biodiverzity na národnej úrovni. Samotný návrh Strategického plánu má ambíciu zvrátiť pokles biodiverzity, preto je nutné aby od jeho prijatia boli dôsledne vyhodnocované jeho dopady na rôzne skupiny organizmov (napríklad motýle, vtáky alebo celé rastlinné spoločenstvá) a aby sa toto vyhodnocovanie realizovalo v spolupráci s príslušnými renomovanými vedeckými inštitúciami, na čom sme pripravení aktívne sa podieľať. Navyše pri súčasnom nastavení Strategického plánu vyvstávajú viaceré pochybnosti, napríklad či jednotlivé opatrenia zabezpečia v poľnohospodárskej krajine vyčlenenie 10 % neproduktívnych prvkov pre biodiverzitu tak, ako s tým počíta Stratégia EÚ v oblasti biodiverzity do roku 2030, keďže takýto cieľ nie je explicitne uvedený v žiadnej intervencii Strategického plánu pre SPP. Preto je nevyhnutné pravidelne hodnotiť aj tento jej aspekt a na základe výsledkov priebežného vyhodnocovania upravovať intervencie tak, sa podarilo dosiahnuť stanovené ciele v oblasti biodiverzity.

Odporúčame pritom nami navrhnuté hodnotenie započítať už v roku 2022, teda pred začiatkom platnosti Strategického plánu a to preto, aby bolo možné vyhodnotiť počiatočný stav ešte pred tým, ako sa zmeny preukážu v praxi.

Táto pripomienka je zásadná!

¹ <https://euractiv.sk/section/ekonomika-a-euro/news/do-ekoschem-sa-mozno-nezapoji-az-tretina-polnohospodarov>

² https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/key_policies/documents/ext-eval-biodiversity-final-report_2020_en.pdf

³ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_13/SR_Biodiversity_on_farmland_EN.pdf

⁴ <https://eounion.org/wp-content/uploads/2019/11/Open-letter-by-scientists-organisations-concerning-CAP-reform.pdf>

⁵ https://www.thuenen.de/media/publikationen/thuenen-workingpaper/ThuenenWorkingPaper_175_Vol1.pdf

⁶ <https://doi.org/10.1126/science.1253425>

⁷ <https://doi.org/10.1126/science.aax3146>

⁸ <https://doi.org/10.1002/pan3.10080>

⁹ https://www.minzp.sk/files/iep/2020_5_na_poliach_pusto.pdf

Závěrečné stanovisko ESSENCE Slovakia k návrhu SPP 2023 – 2027

Spoločná poľnohospodárska politika Európskej únie je vedcami a príslušnými odborníkmi považovaná za kľúčový faktor vplývajúci na biodiverzitu poľnohospodárskej krajiny. Množstvo doposiaľ publikovaných vedeckých prác súčasne poukazuje na úbytok rozmanitosti života v otvorených biotopoch, pričom jednou z hlavných príčin tohto trendu je intenzívne poľnohospodárstvo. Doterajšie pravidlá SPP však biodiverzite príliš nepriali a boli preto terčom odbornej kritiky ako na národnej, tak aj celoeurópskej úrovni. Členovia slovenskej sekcie ESSENCE (Európska spoločnosť vedcov a odborníkov pre ochranu prírody) preto vítajú deklarovанú snahu Ministerstva pôdohospodárstva pohnúť sa v tomto smere vpred.

Po preštudovaní návrhu Stratégie spoločnej poľnohospodárskej politiky 2023 – 2027 žiaľ musíme skonštatovať, že skutočný prínos navrhovanej poľnohospodárskej politiky je veľmi neistý. Viaceré konkrétne navrhované opatrenia sa totiž z odborného pohľadu javia v súvislosti s ochranou biodiverzity ako nedostatočné.

Kriticky sa takisto staviame k spôsobu, akým sa ministerstvo rozhodlo viesť oficiálne pripomienkové konanie, kedy na vypracovanie pripomienok k 700 stranovému návrhu vyčlenilo iba šesť kalendárnych dní. Naša potreba odborne sa vyjadriť k tomuto návrhu je pritom o to dôležitejšia, že súčasťou pracovnej skupiny vytvárajúcej tento návrh bola iba Slovenská poľnohospodárska univerzita, no žiadna vedecká inštitúcia venujúca sa výskumu prírody, napríklad zoologický či botanický ústav Slovenskej akadémie vied či prírodovedné fakulty popredných univerzít. Poľnohospodárstvo a poľnohospodárska krajina pritom výrazným spôsobom ovplyvňujú množstvo druhov, okolitú krajinu a v nej zastúpené biotopy, ale napríklad aj kvalitu a kvantitu podzemných a povrchových vôd.

ESSENCE Slovakia preto v krátkom čase vypracovalo 24 zásadných odborných pripomienok pre naplnenie troch špecifických cieľov SPP, ktoré sa priamo dotýkajú problematiky ochrany prírody, krajiny a biodiverzity. Nakoľko sme v prvom rade prírodovedci, zamerali sme sa prednostne na odborne odôvodnené zmeny konkrétnych opatrení, úpravu ktorých považujeme za nutnosť pokiaľ chce nová poľnohospodárska politika skutočne dosiahnuť zlepšenie stavu biodiverzity. Pokiaľ to nebolo vyslovene nutné, zdržali sme sa pripomienkovania prerozdelenia financií a iných ekonomických aspektov, ktoré nám ako odborníkom na ochranu biodiverzity neprináleží.

V našich odborných pripomienkach v prvom rade žiadame, aby sa prepracované opatrenia z dobrovoľnej celofarmovej ekoschémy presunuli medzi základné povinnosti farmárov, pokiaľ chcú získať priame platby BISS a CRISS. K nim by sa pripočítala adekvátne čiastka za splnenie ekoschémy a teda išlo by o podobný systém ako doposiaľ v prípade greeningu. Nie je však mysliteľné, aby v dobe prehlbujúcej sa krízy biodiverzity záležalo využitie ekoschémy len na dobrovoľnom (ne)záujme farmárov. Domnievame sa totiž, že v prípade ponechania ekoschémy na dobrovoľnej celofarmovej báze nebudú mať navrhované opatrenia plošný pozitívny dopad na biodiverzitu. Sami zástupcovia farmárov predpokladajú, že záujem o navrhované celofarmové ekoschémy nebude mať minimálne tretina z nich. V realite pritom zrejme môžeme očakávať ešte nižšie číslo v dôsledku záťaže spojenej s byrokraciou okolo získania financií z ekoschémy a povinnosti splniť podmienky na úrovni celej farmy.

Mnohé z navrhovaných opatrení v rámci dobrovoľnej ekoschémy navyše považujeme za zbytočne komplikované a súčasne príliš mierne resp. nefunkčné, obzvlášť keď sú momentálne navrhované iba ako dobrovoľné. Žiadame preto napríklad zníženie navrhovanej maximálnej veľkosti lánov z 50 ha mimo chránených území na maximálne 20 ha, respektíve 10 ha v rámci nich. Za chránené územia pritom požadujeme považovať nielen chránené vtáčie územia a územia európske významu, ale aj ostatné veľkoplošné a maloplošné územia vyhlásené na základe Zákona o ochrane prírody a krajiny. Medzi ďalšie požiadavky patrí rozsiahlejšia úprava návrhov súvisiacich s biopásmi, vypustenie podpory škodlivých meliorácií, zavádzanie nárazníkových zón na okrajoch polí či zvýšenie percenta plôch s odloženým termínom kosenia trávnych porastov. V rámci našich pripomienok sme takisto navrhli zapracovať do stratégie päť nových agroenvironmentálno-klimatických intervencií, ktoré prispievajú lepšej ochrane biodiverzity najmä v južných oblastiach Slovenska, kde je poľnohospodárska krajina najintenzívnejšie využívaná a súčasne sem doposiaľ smerovalo nepomerne menej financií na jej ozelenenie.

Ministerstvo pôdohospodárstva súčasne žiadame, aby boli členovia ESSENCE Slovakia, ako aj ďalší vedeckí pracovníci prizvaní k tvorbe finálnych pravidiel Spoločnej poľnohospodárskej politiky na roky 2023 až 2027 a k priebežnému vyhodnocovaniu ich dopadov v nasledujúcich rokoch.

Čo je ESSENCE Slovakia?

Európska spoločnosť vedcov a odborníkov pre ochranu prírody (ESSENCE – European Society of Scientists and Experts for Nature Conservation) je neformálne zoskupenie ľudí, ktorí sa aktívne podieľajú na výskume a ochrane rôznych zložiek prírody. Slovenská sekcia ESSENCE vznikla minulý rok vôbec ako prvá a má byť vzorom pre ostatné európske krajiny. Momentálne zoskupuje viac ako 40 vedcov a výskumníkov z najvýznamnejších slovenských vedeckých inštitúcií a odborníkov z praxe pôsobiacich v širokom spektre organizácií.

Ďalšie informácie o ESSENCE Slovakia spolu so zoznamom členov sú dostupné na stránke www.es-sence.eu/sk/.